

Kruno Boras

JANKO TOMBOR SVEĆENIK ILIRAC 1825.-1911.

I. ŽIVOTNI PUT JANKA TOMBORA

Pjesnik i pripovjedač, svećenik Janko Tombor, rođen je 7. siječnja 1825. godine u Žilini (Solni), gradiću trencinske županije u Slovačkoj.

Prvo, krsno ime mu je Ivan Krstitelj, kojim se vrlo često služio napose pišući službeno. Na žalost, vrlo se malo zna o njegovu mladenačkom životu u Žilini, a i sam je vrlo malo o tome govorio.

Sigurno je, da je već kao srednjoškolac osjetio bilo vremena u kojem je živio i patnju vlastitoga naroda. To je vrlo brzo pokazao stigavši u Peštu.

a. Pešta 1844.-1846.

1844. godine Janko Tombor je stupio kao bogoslov u središnje peštansko sjemenište. Tamo se susreću sa slavenskom braćom, napose Hrvatima: Nikolom Horvatom, Adolfom Veberom-Tkalčevićem, Eugenom Kvaternikom i Antom Starčevićem.

Oduševio se sveslavenskim idejama koje je tamo našao, a surađujući sa spomenutim Hrvatima oduševio se i za ilirsku ideju te postao promicatelj snošljivosti među Slavenima na Jugu.

Već kao mladi bogoslov uključuje se u društveni i politički život toga vremena, objavljujući priloge u političkim i kulturnim novinama i časopisima. S izgrađenom svijesću vlastite pripadnosti i rodoljublja, te suosjećajnošću s obespravljenim vlastitim narodom, Tombor piše u slovačkim narodnim i političkim glasilima.

Za nas je vrlo značajna sljedeća Tomborova tvrdnja:

»Hrvata je malo, ali su svi jedna misao i jedno srce. Šteta je što se to ne može reći o Slovacima.«¹

Tombor je političke članke objavljivao u *Slavenskom Jugu* i *Südslawische Zeitung*. Zbog svega toga je, kako se to do nedavno reklo, postao »opasan« i »politički nepoželjan«. Stoga je morao potražiti novu sredinu.

1 ESIH I., *Početak književnog rada J. Tombora. Neki nepoznati podaci o J. Tomboru kao književniku i političaru*, u: *Obzor*, 71/1930., str. 149-150.

Nakon savjetovanja i razmišljanja je odlučio nastaniti se u Hrvatskoj, Slavoniji, odnosno u Đakovačkoj biskupiji, odazvavši se tako pozivima koji su mu odatle dolazili.

Iako je bio tek dvadesetjednogodišnjim mladićem, odlazi u potragu za novom domovinom, znajući da ide i k svojim prijateljima.

»Hrvatski bogoslovi u Pešti uvjeravali su me da ću kod njihovih zemljaka u Slavoniji naići na gostoljubivost, bratsku ljubav i dobrotu budućnosti.«²

b. Đakovo - život u Bogoslovnom sjemeništu

Nakon svršetka druge godine bogoslovnog studija, nalazeći se u neizvjesnom položaju, na preporuku Štura i Hurbana, a zagovorom profesora u đakovačkom Bogoslovnom sjemeništu Mate Topalovića i Josipa Jurja Strossmayera, koncem rujna 1846., Janko Tombor dolazi u Đakovo gdje ga pod svoje okrilje srdačno prima biskup Josip Kuković.

Explicite izvoditi zaključke i ići u pojedinosti kako ljudi, tako i vlasti koja ga je proglasila nepoželjnim, bilo bi sada vrlo teško, jer ni sam Tombor nije želio o tome mnogo govoriti. Ipak je nešto rekao:

»Napustio sam svoju dragu domovinu, milu našu Slovačku da tu nadem drugu domovinu među braćom Slavoncima. Ne ću pisati o tome, što me je na taj gorki korak natjeralo, niti ću objelodaniti sredstva, kojima je narodna zavist ne obazirući se na pravednost i savjest, tog Božjeg suca na Zemlji, nastojala da pokopa moju sreću.«³

U Hrvatsku je iz Pešte stigao ladom »Friedrich«. Kapetan i mornari, inače Dalmatinci, učinili su mu vrijeme i plovidbu vrlo ugodnom. A Tombor će često isticati kako su ga u Đakovu lijepo dočekali i primili, napose profesor Mato Topalović, te prepošt i kanonici. Počelo je novo razdoblje njegova života.

Zapisnik profesorskog zbora Bogoslovnog sjemeništa u Đakovu iz 1847. godine prvi puta spominje Janka Tombora kao bogoslova III. godine studija. Pod rednim brojem 5 stoji upisano rukom: »Secularis Tombor Johannes«.

Vrlo će se često naći upravo pod imenom Johannes, jer mu je to krsno ime. Apozicija »secularis« ispred prezimena najvjerojatnije znači da još nije bila definitivno riješena njegova pripadnost Bosansko-đakovačkoj i srijemskoj biskupiji. No već sljedeće 1848. godine nema ovog dodatka što bi značilo da je njegov položaj biskupijske pripadnosti bio riješen. Vjerovatno je tu godinu iskoristio kako bi bolje svladao hrvatski jezik.

2 Isto, 93,5.

3 Isto.

Treću je godinu, dakle, studirao kao »secularis«. Vrijeme u kojem Janko Tobor stiže u Hrvatsku zapravo je sam kraj hrvatskog nacionalnog i kulturnog preporoda.

Osnovna preporodna generacija je vrijeme ilirizma provela u školskim klupama. Bile su to godine tridesete i četrdesete 19.stoljeća, a uoči burnih revolucionarnih godina sredinom stoljeća aktivno se uključuje u probleme preporoda. Toj generaciji pripadao je i Janko Tombor.

Ideje francuske revolucije, koje su probudile modernu nacionalnu svijest i osjećaj u europskim zemljama, utjecale su i na buđenje hrvatske nacionalne svijesti. Ni Đakovo iz toga nije izuzeto. Naime, 5. listopada 1841. u Đakovu je osnovan »Zbor duhovne mladeži đakovačke«. Dakle samo pet godina nakon osnutka u Zagrebu.

Bogoslovi postaju najvrijedniji sljedbenici ilirskog pokreta koji je, na žalost, ugušen za Bachova apsolutizma. Ovo prvo razdoblje djelovanja »Zbora duhovne mladeži đakovačke« traje relativno kratko, svega petnaestak godina, ali je bilo vrlo plodno. Djelovanje Zbora sastojalo se uglavnom u dopisivanju s drugim hrvatskim zborovima i raznim osobama iz kulturnog i političkog života u Hrvatskoj. Bilo je to vrijeme vježbanja jezika i ilirskog govora. Vidljivo je u Zboru istaknut dan 22. srpnja 1845. kad su pred profesorom Matom Topalovićem bogoslovi polagali i ispit iz ilirskog jezika.

U to je doba osnovana i Knjižnica Zbora duhovne mladeži sa 600 knjiga te brojnih časopisa, napose na hrvatskom, slovačkom i srpskom jeziku.⁴

Zbor se zauzimao da novi duh i polet kulture i prosvjete dođu do svih. I Janko Tombor, kao bogoslov, svesrdno se uključio u djelovanje Zbora. Sva ova zbivanja u đakovačkom sjemeništu pokazuju da je ova ustanova odgajala poslanike za dva vinograda, Gospodnji i narodni. Smisao za narodnu i rodoljubnu pjesmu kod tih mladih ljudi zasluga je napose profesora Mate Topalovića, ali i njegovih učenika Ivana (Janka) Tombora i Ilije Okrugića. O njima se govori kao »izumiocima liepih, lakih metoda«,⁵ dok je Tombor bio i dobar pjevač, tenorista.

11. prosinca 1860. godine, piše Matija Pavić, otpjevana je svečana spomen pjesma Janka Tombora, tada već svećenika.⁶ No, nemoguće je otkriti o kojoj je pjesmi riječ, ili, pak, njezin sadržaj ili melodiju. Inače se među spominjanim svećenicima onog doba koji su se bavili glazbom i sviranjem nalazi i Tomborovo ime.

Godina njegova svećeničkog redjenja vrlo je burna za Hrvatsku. Naime, 1848. godina kulminirala je Hrvatskim nacionalnim pokretom već počet-

4 KALMAR J., *Djelatnost Zbora duhovne mladeži đakovačke*, u: VDB, 6/96., str. 310.

5 PAVIĆ M., *Biskupijsko sjemenište u Đakovu, 1806-1906*, Zagreb, 1906., str. 345-346.

6 Isto, str. 339.

Diacovensia, V(1997.)1

kom ljeta. Te godine, još u ožujku, postao je hrvatskim banom Josip Jelačić, koji je, spremajući se za vojni obračun s Mađarima, obilazio domovinu. Ban je koncem srpnja posjetio i Đakovo gdje je, kako se to posebno ističe, uz Ogulin ponajljepše dočekan.

Osjetilo se da je život u sjemeništu ubrzan. Bogoslovi su molili da ranije polažu ispite te da odu rodnim kućama. Vodstvo sjemeništa je to odobrilo te se i svećeničko redenje, koje se redovito i tradicionalno podjeljivalo na Petrovo, tada podijelilo već 25. svibnja. Bila je to ujedno i posljednja generacija redenika kojima je sveti red svećeništva podijelio biskup Josip Kuković. On, se naime, iste godine zahvalio na biskupskoj službi. Za svog biskupstva zaredio je 42 svećenika, a među njima su i petorica iz ove generacije: Edmund Bočkor, Franjo Pavković, Cvjetko Latković, Antun Pečenovski i Ivan Tombor.

Sljedeće je godine biskupom postao Josip Juraj Strossmayer i uz njega je usko vezan daljnji Tomborov svećenički život te njegovo kulturno i političko djelovanje.

Bogoslovno sjemenište je bilo zatvoreno do Božića iste godine, a Janko Tombor je započeo svoj plodni svećenički život. Kako je to uobičajeno u svećeničkom životu, najprije je trebao proći rok kapelanske službe.

Godine 1850. javlja se Janko Tombor u *Katoličkom listu* sa svojom prvom pjesmom i potpisuje se kao »žup. pomoćnik Vrbički«. To je bilo njegovo prvo kapelansko mjesto. Bilo je to vjerojatno za župnikovanja Ivana Maljevca.

Godine 1860. čujemo za Tombora kao župnog pomoćnika u Trnavi. Tada mu je biskup Strossmayer, zajedno sa Bošnjčaninom, uglednim profesorom Andrijom Šumanovcem, povjerio ispravak i novu verziju dijecezanskog katekizma. Janko Tombor je tada priredio pismeni dio nove verzije.⁷

U razdoblju od 1850. do 1860. godine, čini se, da je Tombor boravio u Đakovu. Naime, s obzirom na njegovu književnu nadarenost Strossmayer, biskup i Tomborov prijatelj, ga ostavlja u središtu Biskupije, kako bi mu omogućio bolje uvjete za rad. I biskup Strossmayer se nije prevario.

Uz književni rad Tombor je u Đakovu vršio službu propovjednika i prebendara stolne crkve.

7 Isto, str.171.

II. KNJIŽEVNI RAD

Držimo da je Tomborova najvrednija ostavština njegov književni rad, još nedovoljno poznat. Iako je pisao relativno kratko vrijeme, svojim je književnim radom iskazao domoljublje prema »novoj domovini« čime joj se u njezinim vrlo teškim vremenima dostojno odužio. Njegova pojava na literarnoj sceni usko je vezana uz društvene prilike u Hrvatskoj, jednom od najtežih razdoblja u povijesti Hrvata.

Na svakog pisca, pjesnika i društvenog djelatnika bitno utječu društvena zbivanja vremena, usmjeravajući literarni, umjetnički ili politički njihov opus. Tako i lik Janka Tombora i njegovo književno djelo nužno treba gledati u okviru društveno-političkih kretanja toga vremena. Iščupati ga iz konteksta, značilo bi ne razumjeti ga.

Razdoblje između 1849. i 1860. u austrijskoj je Monarhiji obilježeno vladavinom neoapsolutizma. Car Franjo Josip I. 4. ožujka 1849. godine oktroirao je ustav po kojemu je sva vlast prešla u Beč. Germanizacija je krenula svom snagom i u hrvatske krajeve gazeći hrvatski jezik, kulturu i običaje. To je vrijeme poznato pod imenom Bachov apsolutizam.

Uvođenjem apsolutističke vlasti došlo je do prekida svakog javno političkog djelovanja u Hrvatskoj, a mnoge su novine i listovi dobile zabranu slobode izlaženja. Možda je to razdoblje najbolje opisao dr. Nikola Andrić u svojoj knjižici *Pod apsolutizmom*.

Evo što on kaže:

»Bilo je to grozno doba koje možemo podgrijavati u svojoj uspomeni samo sa strepnjom u srcu. Mirisni pupoljci našeg narodnog preporoda stajali su svi do jednog opaljeni mrazom. Političkog života za to vrijeme uopće nije smjelo ni biti, a čednom književnom radu stavljao se na vrat nož, jer je osnovni uvjet nacionalnog odgoja - a to je hrvatski jezik kao službeni i naukovni - kako u školama tako i u cjelokupnom našem javnom životu bio nemilo podrezan.

A podrezao ga je odurni birokratizam nametljivih stranih činovnika, koji su bili poplavili Hrvatsku kao biblijski skakavci, dovodajući k nama pojavu štreberstva, denuncijanstva i špijunstva.

Ove su nove politike tako podrovale našu javnost i privatnu iskrenost da za cijelo to doba nije čovjek bio ni kod svog domaćeg stola siguran, da mu već sutra ne će doći dekret, kojim mu se javlja da - na osnovu jedne jedine riječi- gubi službu i eksistenciju.«⁸

8 ANDRIĆ N., *Pod apsolutizmom*, sv.II., Matica hrvatska, Zagreb, 1906., str. 9.

Tadašnji je prvi zagrebački komesar barun Hertl isticao kako u Monarhiji ima više naroda koji se služe svojim jezikom, a sveti je interes »Deutschlands Sprache zu fordern« - unapređivati njemački jezik.

Kako je društveni život u Hrvatskoj bio slabo razvijen, gotovo ugušen, tako je u nas književnik u isto vrijeme bio i narodni buditelj i borac za slobodu i nezavisnost.

Janko Tombor pisao je, dakle, u teškim vremenima i opasnim okolnostima. Budući da se književnici nisu smjeli doticati aktualnih tema, često su bježali u prošlost u kojoj je čitatelj mogao vrlo sigurno prepoznati domaće stanje. Mnogi su se književnici, kao Petar Preradović, Ivan Mažuranić, Ljudevit Vukotinović, Dimitrije Demeter i dr. počeli baviti znanošću ili uređivanjem nezabranjenih novina ili časopisa, dok su neki završili u zatvoru.

Tombor, Mirko Bogović i još nekoliko hrabrijih okupili su se oko beletrističkog lista *Neven* i u mraku apsolutizma ulijevali svjetla potlačenom hrvatskom čovjeku. Da ne budemo nepravedni, moramo spomenuti uz Janka Tombora i Mirka Bogovića i ostale:

Dragojlu Jarnerić, Ivana Trnskog, Stjepana Ilijaševića, fra Grgu Martića, fra Marijana Šunjica, fra Martina Nedića, Vladislava Vežića, Luku Botića, Janka Jurkovića, Adolfa Vebera-Tkalčevića, Ognjeslava Utješanovića-Ostrožinskog, Iliju Okrugića-Srijemca i dr.

Tako je Tomborova generacija nastavila ilirske književne produkcije, a svojom su djelatnošću željeli postići određene nacionalne interese. Njihova pojava i rad bitno je obojena domoljubnim duhom. Govoriti o nekoj velikoj umjetnosti u tom vremenu i gledati njihov rad strogom kritičkom notom nemoguće je i nepravedno.

Književno razdoblje Janka Tombora je prijelazno razdoblje, koje je imalo zadaću stvaranja osnove za kasniji književni rad s pojavom Augusta Šenoa. Tombor je dosta pisao, pjesme, novele, zagonetke, ali o njemu se dulje vrijeme vrlo malo pisalo i polako je tonuo u zaborav. Međutim je ipak »imao sreću« da je doživio početak 20. stoljeća.

Dr. Nikola Andrić je proučavao književnost u doba Bachova apsolutizma, te se osobno susreo s tada već umirovljenim svećenikom i starcem, Jankom Toborom u Đakovu. Tako je Tombor ušao u rubriku »Zaboravljeni književnici« i rekli bismo u posljednji je tren otrgnut zaboravu.

Evo, što piše Andrić:

»U velikom nizu zanimljivih novih zvijezda na literarnom horizontu apsolutističkog neba stajao je znameniti pisac Janko Tombor, o kojem za čudo ni jedan naš literarno-historijski pregled ne spominje nijedne životopisne riječi. Do danas nismo znali ni tko je ni što je, gdje je rođen i da li je možda već

preminuo. Zato će jamačno biti od velikog interesa, ako dojavimo cijeloj današnjoj književnoj generaciji da je Janko Tombor još i danas živ kao umirovljeni piškorevački župnik i dekan dakovačke biskupije.«⁹

a. Pjesme

Tomborovo pjesništvo prožimlju različite ideje. Poezija njegovog vremena najvećim je dijelom plod rodoljublja književnih stvaralaca.

Tomborove pjesme osim rodoljubnim odišu i ljubavnim, nostalgичnim te religioznim duhom. Evo popisa njegovih pjesama s navodom mjesta gdje su objelodanjene:

<i>Na veliku Gospoju,</i>	<i>Katolički list,</i>	2/1850., str. 32 i 249.
<i>Serbstvu!</i>	<i>Neven,</i>	1/1852., str. 25 i 385.
<i>Na moru!</i>	"	1/1852., str. 48 i 751.
<i>San!</i>	"	1/1852., str. 52 i 817.
<i>Prognanik</i>	"	3/1854., str. 8 i 113.
<i>Pustom predêlu</i>	"	3/1854., str. 8 i 127.
<i>Zora</i>	"	3/1854., str. 10 i 157.
<i>Savske pesni</i>	"	3/1854., str. 17 i 257.
<i>Ružin san</i>	"	3/1854., str. 25 i 26.
<i>Bog</i>	<i>Katolički list,</i>	4/1854., str. 25 i 26.
<i>Krajini</i>	<i>Naše gore list,</i>	2/1862., 3 i 17.
<i>Pjesma na dan svet.</i>	<i>Cyrilla i Methoda</i>	
	<i>Dragoljub (Kalendar),</i>	2/1863., str. 65.
<i>Oče naš!</i>	<i>Zatočnik,</i>	1/1869., str. 99.
<i>Pred slikom tvojom</i>		
<i>i Pjesnikov oproštaj</i>	<i>Hrvatska,</i>	1906., str. 45 i 5.

b. Novele

Novele, crtice i pripovijetke ipak su ono najvrijednije što je Janko Tombor ostavio. Zbog njih je uistinu bio jedan od najboljih (prema nekim i najbolji) proznih pisaca za Bachova apsolutizma.

»On je u vrijeme vanredno slabe književne proizvodnje neumorno pisao za *Neven* pripovijesti romaničnog sadržaja i na taj način davao našoj publici pripovijesti na narodnom jeziku.«¹⁰

9 ANDRIĆ N., *Nav.dj.*, str. 55.

10 UJEVIĆ M., *Hrvatska književnost*, Hrvatsko knjiženo društvo sv. Jeronima, Zagreb, 1932., str. 113.

Diacovensia, V(1997.)1

Jedan je od onih koji su sve do 80-ih godina u prvom redu bili buditelji narodne svijesti, koji su smatrali da književnost treba uljepšati život, da mora biti puna zanosa. Književnici toga razdoblja posebnu su važnost davali povijesti želeći je uljepšati, učiniti zamamnijom.

Tombor je pisao čistim narodnim jezikom, a čitalačku je publiku pridobio zanimljivošću, vanjskim učincima i fabuliranjem. Njegov književni rad obuhvatio bi podebeo svezak, jer su neke novele gotovo kao romani, no rijetki su na nj usmjeravali pozornost, poput Andrića, koji u njemu vidi »nesvijesni dah prvog umjetničkog nastrojenja u našoj literaturi«. ¹¹

Često je mjenjao pozornicu svojih priča i nije bio jednoličan. Svaka je Tomborova novela smještena u drugo ozračje i drugo vrijeme:

Tako npr. *Božjak Morovički* smješten je u 13. stoljeće, *Hajdukova zaručnica* u 17. stoljeće, *Kula na Dunavu* u 16. stoljeće, a *Ljubav na Iztoku* smještena je u Palestinu, *Odmetnik i Noćna luč* u rat 1848. godine.

Pisao je lijepim slavonskim govorom i znao je dati ugođaj svojim opisima. Osim Turaka, hajduka i vitezova Tombor opisuje i mnoštvo drugih lica iz svakodnevnog života: trgovce, cigane, vojnike, kapetane, svećenike, seljake, dake i dr. Vrlo često unosi svježje motive, podosta mašte, ljubavne epizode, spletke, trgovanja, otmice, osvetu i krvne sukobe. Specifično obilježje Tomborovih novela su interesantni zapleti i napete situacije.

Drugi dio *Hajdukovih zaručnica* Andrić drži remek-djelom, zbog živoga opisa ciganskog čergaškog života. Novela *Odmetnik i Noćna luč* nominirane su za nagradu, a 1854. godine zajedno s Botičevim *Pobratimstvom*, Bogovičevim *Vidovdanom na Lobargradu* i Prijateljicama Dragojle Jarnerić Tomborova *Hajdukova zaručnica* plebiscitom *Nevenovih* čitalaca nagrađena je dukatima, a prevedena je i na češki jezik. Sve to pokazuje da je Tombor u teškim vremenima po hrvatski narod vršio veliku kulturnu ulogu i dao ne mali doprinos stvaranju književne publike.

III. ŽUPNIK I SABORSKI ZASTUPNIK

Kako se Bachov apsolutizam stišavao, tako je Janko Tombor s književne sve više prelazio na političku djelatnost. Bio je s biskupom J.J. Strossmayerom u Narodnoj stranci.

Počeo se ponovno, kao i u vrijeme studiranja, javljati s političkim člancima u časopisima *Slavenski Jug* i *Südslawische Zeitung*.

Godine 1862. biskup Strossmayer postavlja ga prvim župnikom novoosnovane župe Erdevik u Srijemu. Tu je imenovan i vecearhidakonom, a nešto kasnije i dekanom Kukujevačkog dekanata.

¹¹ ANDRIĆ N., *Nav.*, dj., str. 60.

Selo Erdevik smješteno je u podnožju Fruške gore, a u to vrijeme bilo je naseljeno pretežno Slovacima. Naravno da je Strossmayer postavljajući ga ovdje imao i političke primisli. Dobro je učinio, jer je Tombor bio ovdje »obljubljen«. ¹² U Erdeviku započinje i njegova politička djelatnost.

Moramo i riječ-dvije reći o tom vremenu. Događaji unutar Austrijske Monarhije 1860-ih daju sve više prostora aktiviranju istočnog pitanja i izrazitijoj diferencijaciji u nacionalnom i političkom životu.

Tadašnji ban Josip Šokčević uspio je u škole vratiti nacionalni jezik, zamjenjivati njemačko činovništvo hrvatskim, a posredovao je u postavljanju predstava u kazalištima na hrvatskom jeziku. Sve se više u Hrvatskoj počinju okupljati ljudi i nastavljati djelo započeto još u ilirskom pokretu. Tu je prednjačila Narodna stranka čiji je član postao i Janko Tombor. No, nije išlo tako lako.

27. lipnja 1867. godine uklonjen je s banske stolice Josip Šokčević, a za novog je bana postavljen barun Levin Rauch. Sve je krenulo drugim putem.

Smanjen je broj zastupnika u Saboru sa 123 na 66, a izbori su održani prema oktroiranom izbornom redu od 19. studenog do 23. prosinca 1867. godine. Sumnja u njihovu regularnost je opravdana.

Narodna je stranka mogla dati samo 14 svojih članova: Franju Račkog, u Senju, Josipa Torbara u Severinu, Julija Bubanovića u Križevcima, Vjenceslava Turkovića u Karlovcu, Spišića u Koprivnici, Mirka Horvata u Đakovu i Virovitici, Broša u kotaru Đakova, Derenčina u 3. kotaru županije riječke, Josipa Tomca u Vrbovskom, te petoricu u Srijemu, od kojih je jedan bio Janko Tombor u Erdeviku. Zagreb je morao birati unioniste.

Sabor je bio otvoren 9. siječnja 1868. godine, a njegov rad su vodili unionisti koji su željeli sklopiti nagodbu s Mađarima. Kako narodnjaci to nisu mogli spriječiti, 15. siječnja iste godine vraćaju svoje mandate. No, nagodba je i unatoč tome sklopljena.

Početak 1871. godine pod velikim ja pritiskom barun Levin Rauch morao odstupiti, a na njegovo mjesto dolazi ban Koloman pl. Bedeković koji odmah raspisuje nove izbore. I bila je to velika pobjeda Narodne stranke koja je odnijela čak 51 mandat, dok su unionisti dobili tek 14. Jedan mandat pripao je Anti Starčeviću iz Stranke prava za krapinski kotar. Janko Tombor ponovno je izabran u Erdeviku, što govori da je uistinu bio vrlo cijenjen u tom kotaru.

Pod predsjedanjem Ivana Mažuranića novi je Sabor počeo 15. siječnja 1872. godine. Tombor je još jednom bio izabran u Sabor, tako da je saborskim zastupnikom bio do 1878. godine tj. gotovo deset godina.

12 Usp. ŠVAGELJ D., *Bibliographia slavonica*, u: *Osječka revija*, 6/1967.

Diacovensia, V(1997.)1

Kako je izvanredno govorio i pisao mađarski, ujedno je u tom razdoblju bio hrvatski delegat i bilježnik na zajedničkom saboru u Pešti. To su bile kobne i revizorne godine u kojima je Tombor sigurno dao svoj doprinos boreći se svesrdno za nacionalna prava.¹³

Godine 1875. biskup Strossmayer povjerava Tomboru patronatsku župu Piškorevce, selo šest kilometara južno od Đakova.

Tombor je još tri godine ostao saborski zastupnik, a 4. kolovoza 1975. godine u Piškorevcima je jednoglasno izabran za zastupnika seoskih općina.¹⁴

Poslije toga, vjerojatno pomalo umoran, povukao se iz političkog života.

Janko Tombor je najviše vremena proveo u Piškorevcima, od 1875. do 1904. godine, dakle dvadeset i devet godina. Tu je dočekaao rijetku milost proslave zlatnog misničkog jubileja. Iako se još 1878. godine povukao iz političkog života, i dalje je živo pratio politička zbivanja.

Bio je župnikom do 1904. godine, kada je na osobnu molbu stavljen u trajno stanje mira.¹⁵

Po umirovljenju smjestio se u Đakovu kao podstanar u Školskoj ulici br. 31. vlasnika Živka Horvatića, poznatog đakovačkog bravara. Do smrti je pokazivao živo zanimanje za svaku hrvatsku kulturnu i političku stečevinu. Umro je u Đakovu 30. siječnja 1911. godine navršivši 86 godina života i 65 godina svećeništva. Sahranjen je na đakovačkom groblju u prisutnosti mnogih bivših župljana, đakovačkog svećenstva, predstavnika škola i samostana te mnogih građana.

Janko Tombor je jedna od mnogih znamenitih osoba iz naše prošlosti, koje polako tonu u zaborav. Ušao je u hrvatske enciklopedije i leksikone, a u novije vrijeme i Matica slovačka se sve više za nj zanima. I tamo je bio, makar fizički daleko, prisutan u kulturnom životu. Bilo bi neophodno ujediniti njegovo hrvatsko-slovačko djelovanje da bismo upoznali potpunu njegovu veličinu.

Kao zaključak donosim dvije njegove pjesme.

13 PAVIĆ M., *Biskup Josip Juraj Strossmayer...*, Zagreb, 1900.-1904., str. 607; HORVAT R., *Slavonija - povijesne raspore i crtice*, knj.I., Zagreb, 1936.

14 Usp. HORVAT R., *Nav.dj.*

15 Usp. *Glasnik Biskupije Bosanske i Sriemske, Okružnica* br. 884/1904., br.19.

Otče naš!

O mladom ljetu 1870.

Zora svieće iza noći duge,

Bježi tama, bježi težki san:

Sjetan Hrvat put duboke tuge

Slavi prvi mlada ljeta dan.

Motreć težke roda svoga boli

Nagne glavu, suze otri si,

I vruće se iz dna duše moli:

»Otče naš! hoj jes na nebesi!«

Još nedavno snivao je tužan!

O slobode zlatnu vremenu,

Zloba htjede, da postane sužanj

I robuje tudjem plemenu.

Oj slobodo! ti andjelu boži,

Koj donašaš svakoj rani liek,--

O daj da se carstvo tvoje množi!

»Budi sveta volja tvoja vjek!«

Mislio je: svi su puci braća,

Svim je otac jedan isti Bog;

Duh vremena nauka taj prihvaća,

I privlači snažno k svomu svog.

Al videć gdje jednom sunce sjaje,

A drugoga crna krije noć,

Gorke k nebu upravlja vapaje:

»Ravnopravje! tvoje carstvo dodj!«

Tvrdo drži: da od Božje volje

Visi sudba svieh naroda;

Bog zna što i dok je po kog bolje,

Crno l robstvo, zlatna l sloboda.
Dok se i sam za slobodu bori
Vjera ova nadimlje mu grud,
A srce mu puno vjere sbori:
»Otče! tvoja sveta volja bud!«

Kad mu narod u nevolji gine,
Kad ga tišti oskudica glad,
Kad ga jadnog svako dobro mine,
Najteži mu ne plaća se rad:
Bol mu dušu tad nemilo sieče,--
Al ga udar neobara taj;
U Boga se uzdajući reče:
»Svakidanji kruh nam Bože daj!«

Kada prošlih sjeti se vremena,
Stare slave dičnog roda svog;--
A promotri današnja bremena,
Misli: da ga vječni prokle Bog!--
Povjerljivost i lukavost daše,
Glavni povod ah! nevoljam tim:
»Oprosti nam Bože! duge naše,
Kao što mi oprašćamo svim!«

Sad, gdje čovjek čovjekom se lovi,
Na izrod se hvale sipaju,
Gdje silnici prietnjom i darovi
Slabim dušam mreže stavljaju;
Kod tolikih pogibeljnih zamka,
Kod grozeće nam se propasti:
Molimo se braćo! bez prestanka:
»Neuvedi nas u napasti!«

Kost ugrelu mnogom dušmaninu
Mnogo je već Hrvat trpio;
Al do danas svoju domovinu
U gorjem zlu još nij' vidio.
Tudjin mu je otrova prokleti,
Nigdje sloge, nigdje ljubavi;
Ti nas Bože! molimo osveti
»I od zla nas svakog izbavi!«

Prvim dankom nastajućeg ljeta
Diže Hrvat ruke k Bogu svom:
Blagoslovi stvoritelju svieta!
Vaskoliki mili rod i dom!
U toj borbi za čast i za prava
Rodoljublja uzpiruj plamen;
*»Tvoje jeste carstvo moć i slava
Bože! sad i naviek. Amen!«*

(iz Zatočnika).

PJESNIKOV OPROŠTAJ

Sa cvjetnih brežuljaka
Pun sladke boli vas,
Trepti na krilih zraka
Posljednji pievca glas.

I taj glas svoj mogući
Nad zviezde doma svoga,
Uzdiže svladajući
Nebeskih sfera slog.

Diacovensia, V(1997.)1

S bogom vi, djeve krasne,
Muževa snažnih broj,
S bogom vi, zviezde jasne
S bogom mi, rode moj...

S bogom, grade dražestni,
Za ljubav hvala ti:
Tvoj će u mojih pjesnih
Spomen viek ostati.

Na zlatnoj pievca liri
Sja biser suzica,
Na nj iz oblačka viri
Čarobna zvjezdica:

Trepteć u svjetlu svomu
Povratka, zviezdo, mog!
Ah, s šaptaj rodu momu,
Sjećaj se pievca svog!